

Wahlroos

JUHA PARTANEN

Miksi nostaa Björn Wahlroos esiin näilläkin sivuilla? Perusteluksi sopinee, että tuskin kukaan muu tässä maassa on puolustanut arvoja ja esittänyt näkemyksiä, jotka ovat yhtä selvästi vastoin tässä lehdessä yleensä kirjoittavien suhtautumista hyvinvointivaltioon ja sosiaaliturvaan. On hyvä tietää jotain vihollisestaan.

Wahlroos kertoo, että hänen ajatteluunsa ovat lähtemättömästi vaikuttaneet venäjänjuutalaisen Alisa Zinovjevna Rozenbaumin eli kommunismia kiivaasti vihaavan, 1920-luvulla USA:han muuttaneen Ayn Randin pohdinnat. Randin kyökkifilosofia ei kestä vakavaa tarkastelua, mutta hänen näkemyksensä valioyksilöiden ja rahvaan vastakkaisuudesta, hyvinvointivaltion ja epäitsekkyiden turmiollisuudesta ja oman edun tavoittelun siunauskelisuudesta ovat saaneet kaiku-pohjaa monissa muissakin kuin Wahlroosissa.

Jonkin aikaa sitten tiivistin oman näkemykseni Björn Wahlroosista: hän on älykäs, ahne, röyhkeä, turhamainen. Oli kiinnostavaa lukea Tuomo Pietiläisen ja hänen nuoren tutkijaryhmänsä tutkivaan journalismiin perustuva teos Wahlroosin elämästä (Wahlroos\$. Epävirallinen elämäkerta, Into, 2013) ja katsoa, missä määrin se tuo lisäpiirteitä henkilökuvaan ja onko minun syytä muuttaa näkemystäni.

Tutkimusmenetelmästä johdettua kuva ei tietenkään ole katettava. Intiimisfääri jää pikaisten välähdysten varaan: toimivaa ja

harmonista perhe-elämää, tyttärensä tukkaa silittävä isä. Pitkään jännitteinen suhde omaan isään, kauppa- ja teollisuusministeriön legendaariseen ja öykärimäiseen Bror Wahlroosiin, Bunttaan, saa hieman valaistusta, mutta monia kysymyksiä jää avoimeksi. Wahlroosin elämäntapaa pitää koossa itsekuri: alkoholi ei ole ollut ongelma, mistään skandaaleista tai sikailuista ei näy merkkiäkään. Lukuisat haastattelut ovat korostaneet Wahlroosin charmia, keskustelutaitoa ja lukeneisuutta. Millaisia kirjoja hän on lue-nut? Tuskin romaaneja, niihin hänellä ei liene riittänyt aikaa.

Harmillisempi puute kirjassa on, että Wahlroos jää irralliseksi hahmoksi. Häntä ei ole tarkasteltu yhteydessä aikaansa, suomalaisen yhteiskuntaan ja sen muuttumiseen. Sen leimallinen piirre on ollut vaurastuminen ja pyrkimys sosiaaliseen nousuun. Wahlroosia voi pitää tästä äärimmäisenä esimerkkinä.

Näkökulman laajentaminen avaisi parallelleja. Wahlroos oli varhainen, kenties ensimmäinen takinkääntäjä hylätessään vuonna 1973 nuoruutensa stalinistiset opit. Sittemmin tuli monia muitakin. Ja vallantäyteisinä Sampo-vuosina Wahlroosin isältä peritty tapa johtaa, jossa toistuvat rai-vonpuuskat, kirotu ja uhkailu, alaisten haukkuminen ja nöyryyttäminen, tuo etsimättä mieleen perinteisen suomalaisen management-by-perkele-tyylin. Ehkä patruunat kohtelivat alaisiaan hieman ihmismäisemmin, Wahlroosille palkolli-

set ovat kauppatavaraa, jota hallitaan rahalla ja pelolla.

Björn Wahlroos on toiminnan mies, ja tämän puolen kuvaaminen on kirjan painopiste. Häntä on myös verrattu venäläisiin uusrikkaisiin. Jo nuorena hän ilmoitti haluavansa olla isona rikas. Siinä hän on monien avujensa ansiosta onnistunut. Sosiaalisesta elämästä kaikki turha on siirretty sivuun, tuttavuuksien ja ystävien valinta muutamaa vanhaa ystävää lukuun ottamatta on useimmin perustunut hyötyyn. Kun tuttavat eivät enää palvelleet Wahlroosin tarkoituksia, kutsut tapaamisiin lakkasivat, kertovat haastattelut.

Kun Yhdyspankki alkoi puhdistaa imagoaan ja antoi liian puheliaalle Wahlroosille potkut, tämä uppoutui syvälle kasinotalouteen, käsikassarana investointipankki Mandatum ja tukena Hankenin vuosina hankitut opit. Seurasi lukijaa hengästyttävä toisiaan seuraavien yritysjärjestelyjen, liittoutumisten ja henkilöstiriitojen, ostojen ja myyntien, juonittelujen ja sota-juonien, fuusioiden ja valtausten vyyhti. Se kulminoitui Sampo-konsernin omistamiseen ja johtamiseen ja laajeni Ruotsiin Nordea-pankin valtaamisella. Wahlroos on nyt Nordean suurin omistaja ja tämän Pohjoismaiden suurimman pankin hallituksen puheenjohtaja.

Tulevaisuutta emme tiedä. Haluaako Wahlroos olla mieluummin ”suurin vonkale pikkulammassa kuin pikkusintti syvemmissä vesissä”? Se riippuu tietenkin otollisten tilanteiden

avautumisesta. Joitakin viitteitä laajentumishaluista on, mutta nousu finanssikapitalistien ras-kaaseen sarjaan on vielä etäällä. Eurooppalaiset talouslehdet eivät ole Wahlroosia toistaiseksi noteeranneet.

”Aurinkoa tarkempi omasta maineestaan”, Wahlroosista on sanottu. Media on kohdellut häntä myötäkarvaan. Sosiaalinen verkosto ulottuu laajalle, vaikutusvallan lonkerot pitkälle. Esiintyjänä hän on kiitetty ja arvostettu. Hän on saanut vapaasti esittää näkemyksiään, kärjekkäitäkin lausuntoja.

Joensuun kartanon kalliiksi tullut kunnostaminen parin sadan vuoden takaiseen, entisen omistajan Gustaf Mauritz Armfeltin ajan kuntoon oli eittämättä kulttuuriteko. Olihan siihen varaa. Siitä Wahlroos on saanut Matti Klingenkin kehuja ja kiitokset. Klingeä ja Wahlroosia yhdistävät myös tarkkaan valitut ja viimeisen päälle huolitellut asut. Laajasydämisiksi mesenaatiksi Wahlroos ei ole osoittautunut, ja kaikenlaisen hyväntekeväisyyteen hän suhtautuu

ambivalentisti.

Mutta myös turhamaisuuden juonne paistaa punaisissa housuissa tiluksillaan saapastelevasta ja fasaanijahteja järjestävästä kartanonherrasta. Metsästysretket liittävät Wahlroosin eurooppalaisen aateliston perinteisiin harrastuksiin. Kontaktien ja tuttavuuksien hakua ei ole määrännyt pelkästään niiden tuotama hyöty, vaan myös niiden näyttävyys. Wahlroos on määrätietoisesti hakeutunut aatelispiireihin, ja Ruotsin kuningasparin saapuminen tupaantuliaisiin oli korea sulka hänen hatuunsa. Gustaf Mauritz Armfelt on ollut esikuvana; tosin Wahlroos itsekin myöntää, että tämä ”vie kyllä selkeästi voiton”. Stig Ramelin hieno elämäkerta piirtää kuvan Armfeltista, joka liikkui sulavasti Euroopan johtavissa kuninkaallisissa hoveissa, sai kuolemantuomion, ajettiin maanpakoon ja kasvoi Aleksanteri I:n neuvonantajana valtiomieheksi, joka loi Suomen autonomisen aseman perustan. Armfeltin rinnalla Wahlroos on provinsiaalinen nousukas.

Turhamaisuus lienee kuitenkin liian pinnallinen luonnehdinta Wahlroosista. Ehkä psykiatrian sanastosta löytyisi narssimin sukuisia termejä kuvaamaan joitakin hänen luonteenpiirteitään. Ehkä Wahlroos haluaa ennen muuta tulla otetuksi vakavasti. Kyltymättömän toiminnanhalun taustalla on näkynyt noloutta isä-Buntan suhteen, ja siellä voi epäillä olevan kätkeytyä nousukkaan alemmuudentuntoa. Kenties Wahlroosia joskus harmittaa, että Suomessa ei enää raha-aatelille myönnetä oikeita aatelisarvoja?

Suomen ja Ruotsinkin taloushistoriaan Wahlroos joka tapauksessa jää. Millaiselta hän tulee näyttämään jälkimaailman silmissä? Se riippuu tietenkin siitä, miten surkean lopun finanssipääoman nyt hallitsema maailmanjärjestys saa. Mutta tuskin erehdyn olettaessani, että Wahlroosin hahmo tulee vielä askarruttamaan ja inspiroimaan monia kirjoittajia ja taiteilijoita. Siinä määrin vivahteikas ja poikkeuksellinen se on.

Vertikaaliset ja horisontaaliset sukupolvet

MATTI VIRTANEN

Kirja on syntynyt osana Suomen Akatemian rahoittamaa hanketta, jossa tutkitaan terveyteen liittyvien elämäntapojen muutoksia sukupolvien saatossa, pitkällä katseella. Lajityyppinsä (usean kirjoittajan artikkelikokoelma) tapaan kirja

on hieman epätasainen – mutta tutkimusotteensa ja tulostensa osalta se on todella kiehtova ja lupaava. Nostaisin siitä esiin kolme keskeisintä piirrettä: kirjan tapa ymmärtää suku, elämänkulkuanalyysi sukujen tutkimuksen kehikkona sekä suo-

Antti Häkkinen & Anne Puuronen & Mikko Salasuo & Anni Ojajarvi
Sosiaalinen albumi
Elämäntavat sukupolvien murroksessa
Nuorisotutkimusverkosto, 2013